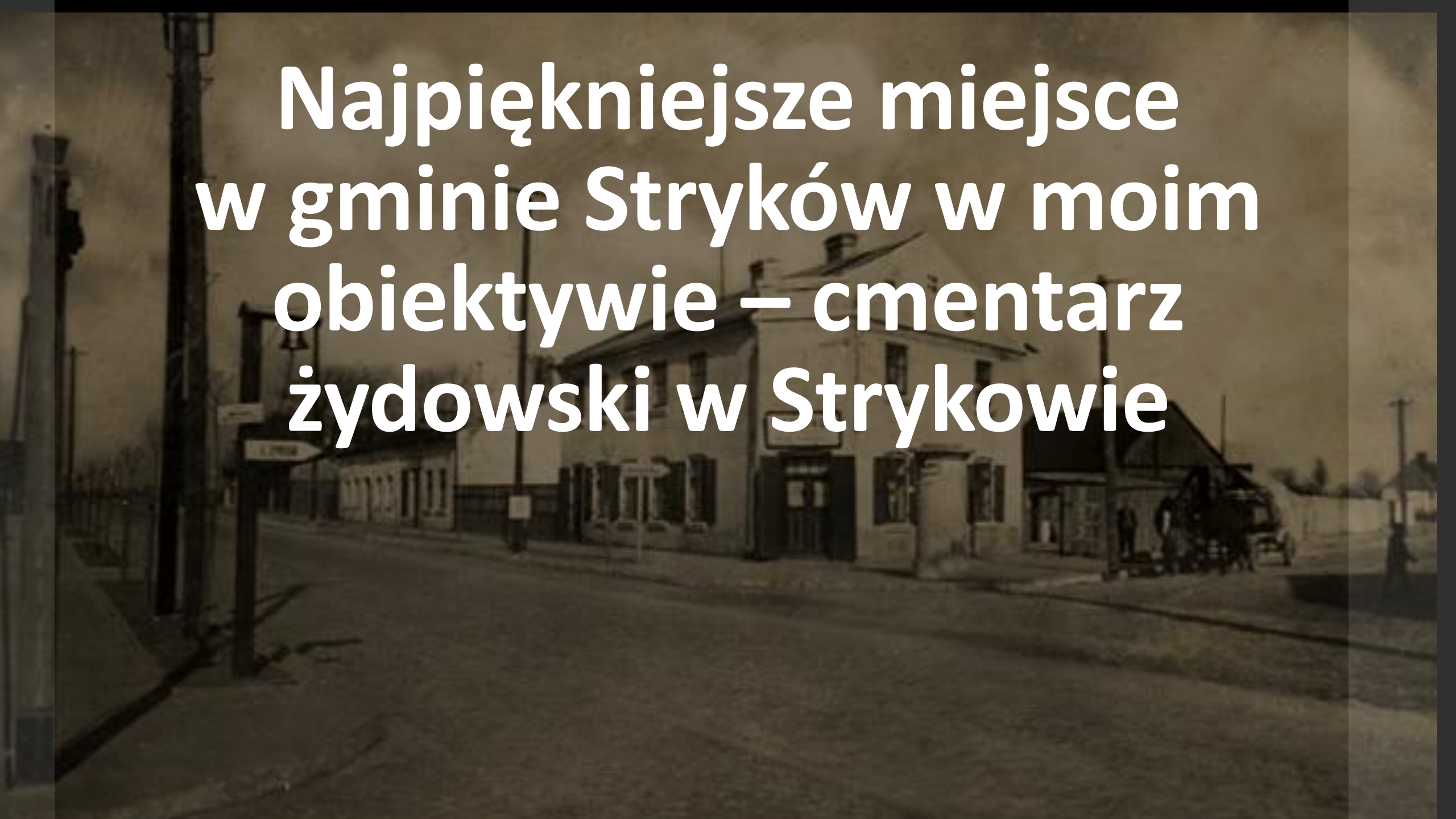

Najpiękniejsze miejsce w gminie Stryków w moim obiektywie – cmentarz żydowski w Strykowie

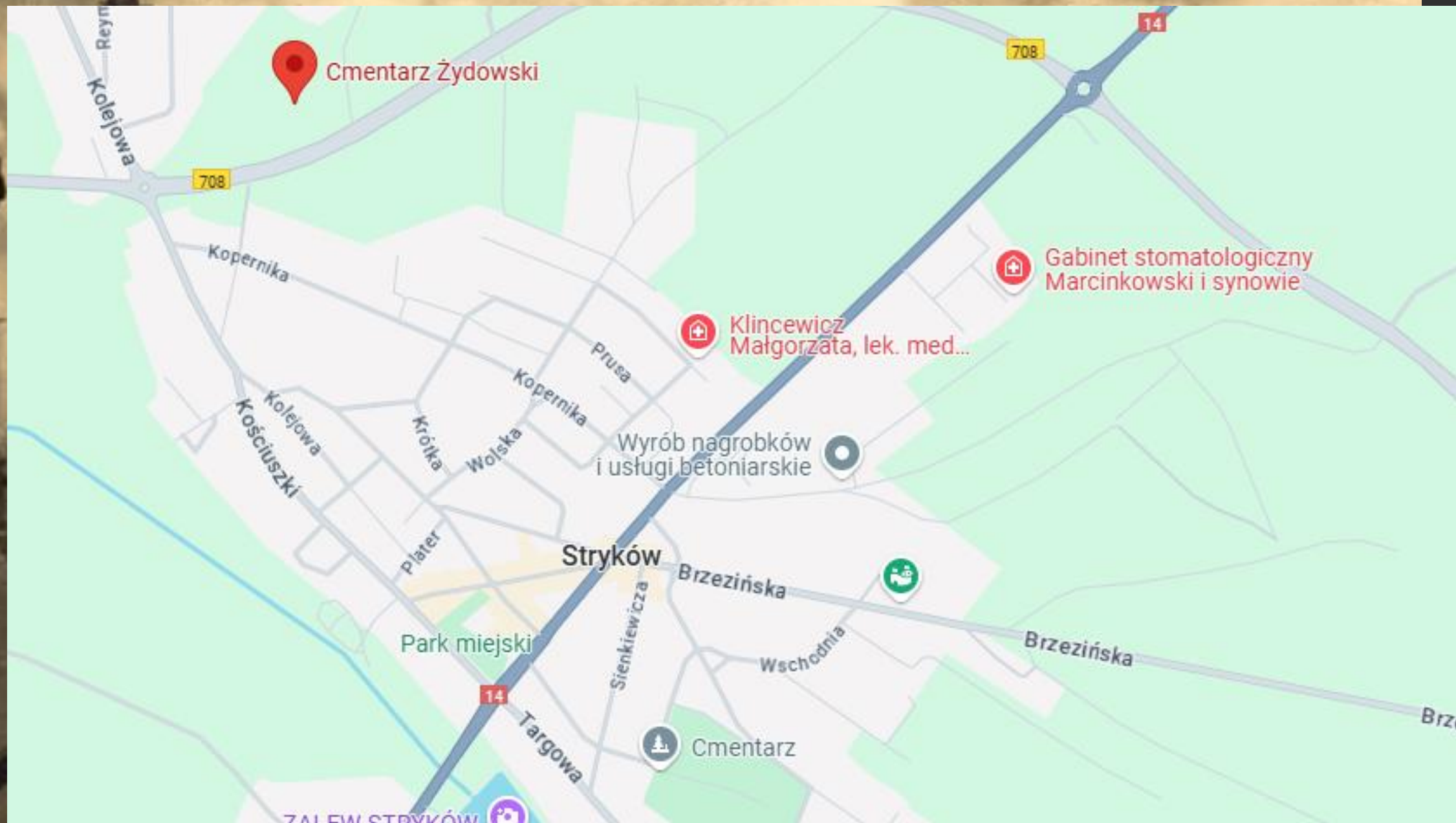
Dlaczego cmentarz? Cóż w nim pięknego, tylko zarośnięte chaszcze i jakieś murowane budynki wyglądające jak domki stróża?

Czy wiemy, że w Strykowie mieszkało więcej Żydów niż Polaków? Tak, tak. Stryków to żydowski sztetl czyli właśnie małe, niezbyt zamożne miasteczko. Tak było do II wojny światowej, kiedy to Niemcy zamknęli strykowskich Żydów w getcie w okolicach ulicy Browarnej, potem wywieźli do obozów zagłady i zamordowali.

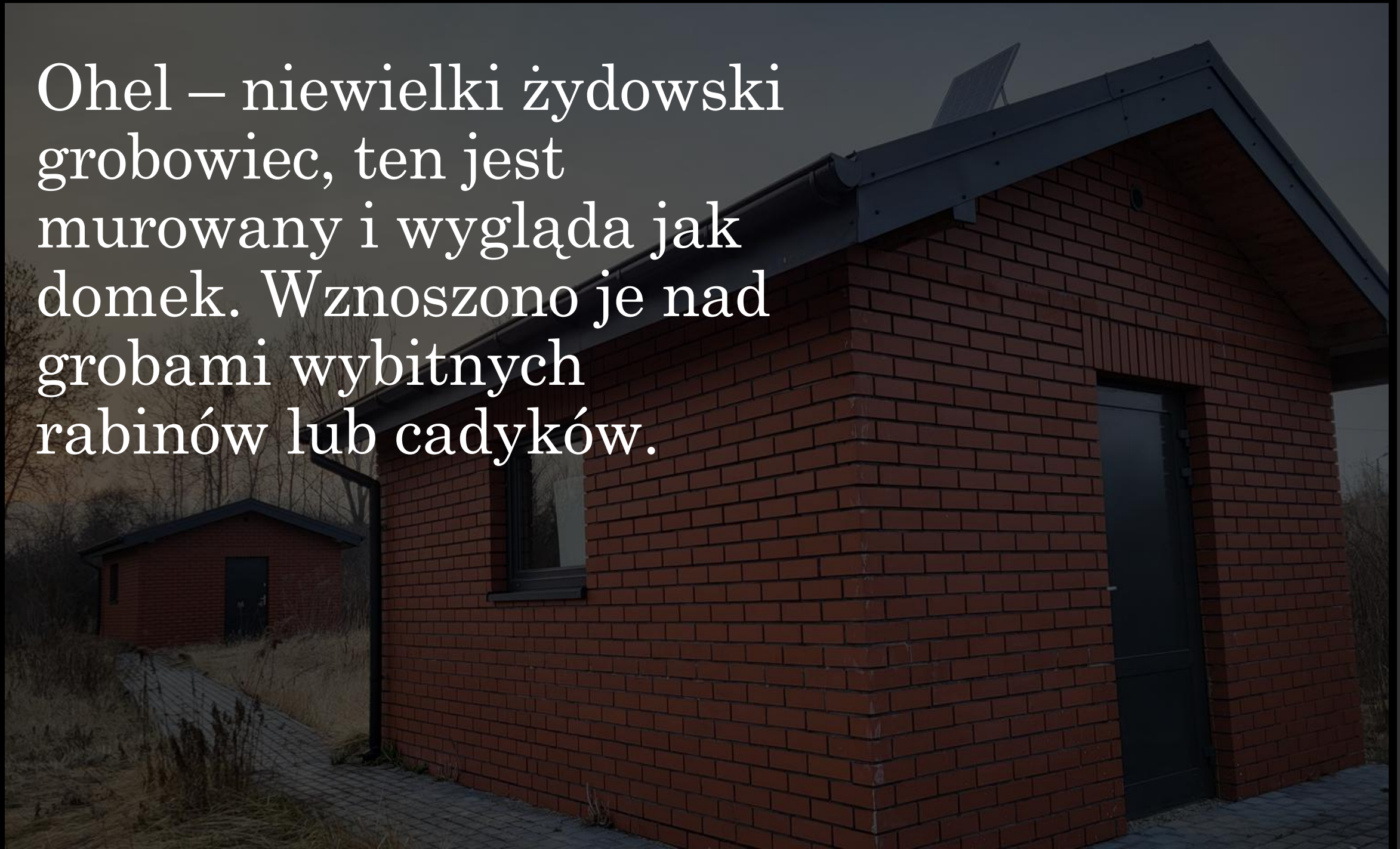
Po żydowskich mieszkańcach Strykowa nie pozostało wiele śladów, a raczej nie ma ich wcale. Jedynie pozostałości kirkuta, jak potocznie nazywa się cmentarz żydowski. Gdzieś jest, ktoś coś słyszał, ale niewielu mieszkańców potrafi wskazać miejsce.

Ostatni pochówek miał miejsce w 1946 roku. Po II wojnie cmentarz uległ daleko posuniętej destrukcji.

Dlatego w swojej pracy chciałem pokazać to, co udało się uratować, odnowić, odrestaurować.

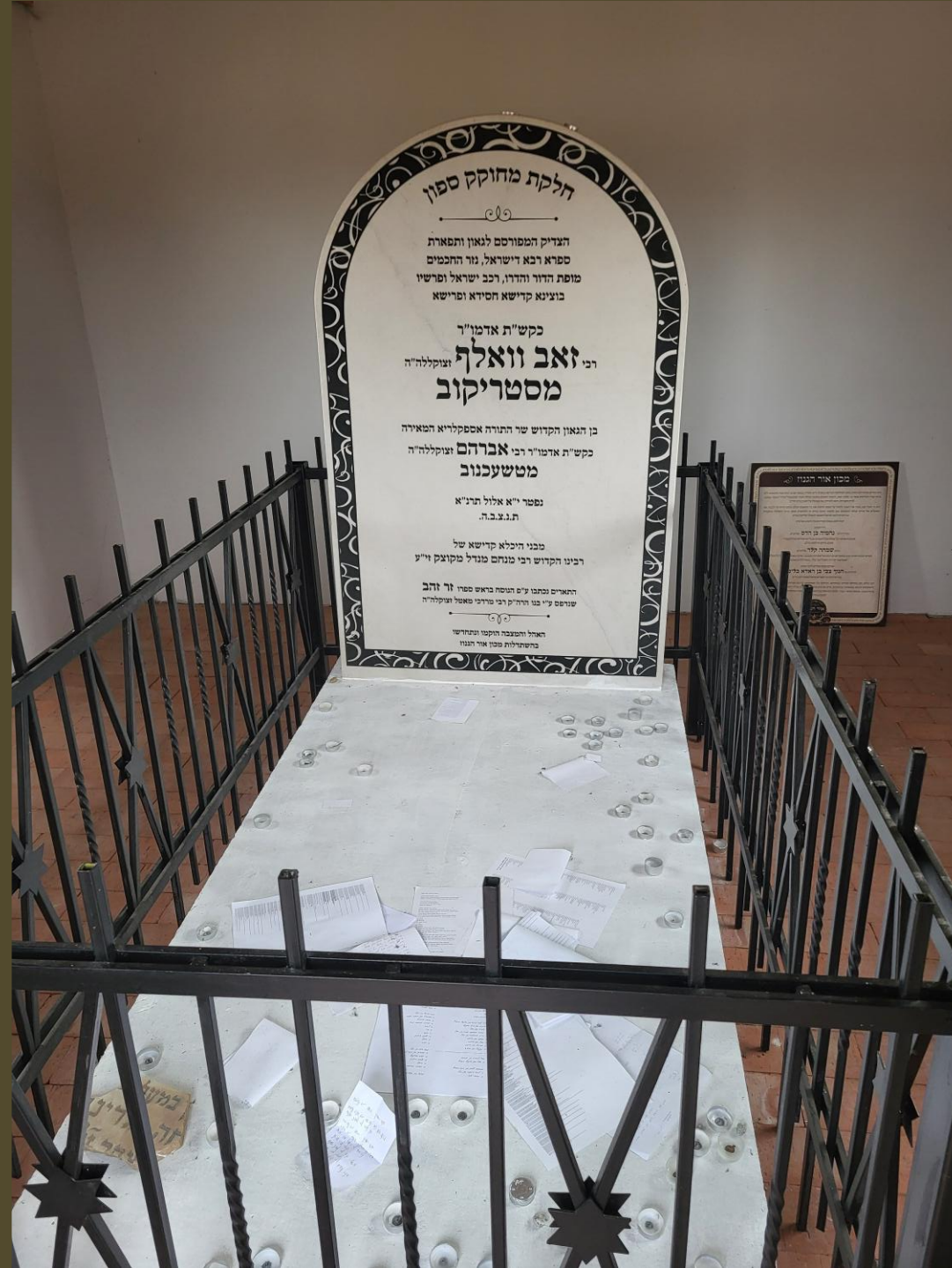

Ohel – niewielki żydowski grobowiec, ten jest murowany i wygląda jak domek. Wznoszono je nad grobami wybitnych rabinów lub cadyków.

Macewy

Macewy to żydowskie stele nagrobne, najczęściej ustawione pionowo, znajdujące się w ohelach, czyli budynkach przedstawionych na fotografii.

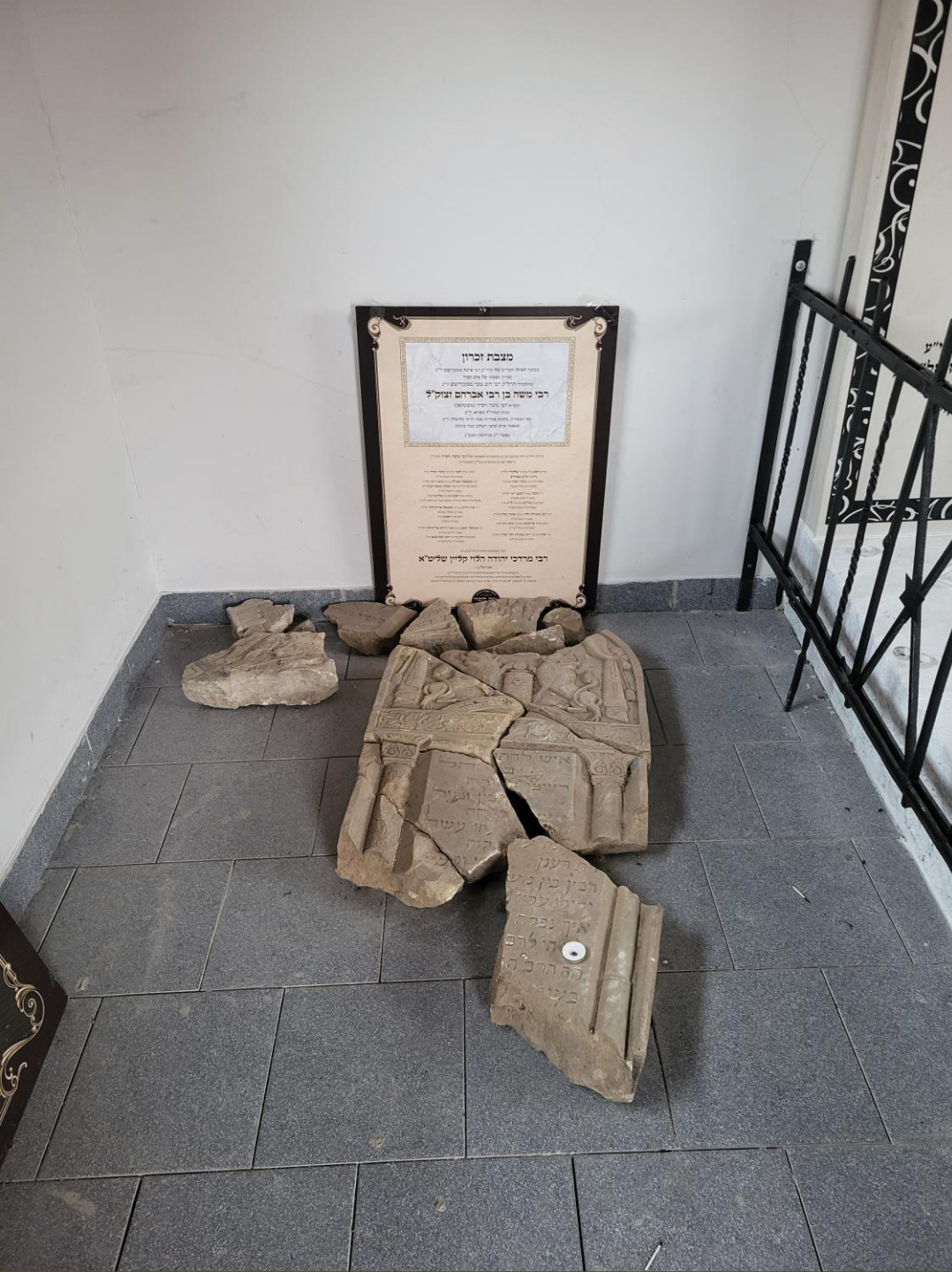
Kto odnalazł i zafundował odbudowę?

Odbudowę zafundował prawnuk strykowski rabina Zew Wolf'a Nehemiah Piskowitz

Rabin to żydowski duchowny, nauczyciel i autorytet religijny. Jego główną rolą jest interpretowanie prawa żydowskiego (*halachy*), nauczanie Tory oraz prowadzenie społeczności żydowskiej. Żydzi na grobach rabinów zostawiają kartki z prośbami o wstawiennictwo zmarłego u Boga.

Kiedy i jak odnaleziono macewy?

11 lipca 2018, na miejscu dawnego kirkuta w Strykowie, przeprowadzono badania georadarowe na zlecenie Fundacji Kellerów i komisji cmentarnej działającej przy Naczelnym Rabinie Polski. Macewy zostały odnalezione w 2020 roku dzięki planom Nehemiaha Piskowitza. Dzięki znajomości oddalenia jednej macewy od drugiej odkopano najpierw grób Efraim'a Fiszel'a. Następnie odnaleziono właściwą macewę Zew'a Wolf'a.

Motywacje i przyczyny budowy oheli

Nehemiah Piskowitz zbudował ohele, ponieważ pochodził z bardzo ortodoksyjnej żydowskiej rodziny z Izraela, a jego pradziadek był bardzo znanym i szanowanym rabinem, który mieszkał, nauczał i zmarł w Strykowie. Świadczą o tym przepiękne słowa umieszczone na macewach. .

Tłumaczenie napisu na macewie

Słynny sprawiedliwy, wielki cudotwórca, światło Izraela, filar mądrości, pochodnia Tory i bojaźni Bożej, przywódca Izraela i jego wybawca, budowniczy chasydzkiego świata i jeden z największych jego fundamentów. Świętej pamięci nasz Pan, Nauczyciel i Mistrz Rabbi Zew Wolf z miejscowości Strikow Syn wielkiego świętego geniusza Tory, światła naszej diaspory, Świętej pamięci naszego Pana, Nauczyciela i Mistrza Rabbi Abrahama z miejscowości Meshchovsk Zmarł 11 Elul roku T.N.Tz.B.H. *(Niech jego dusza będzie związana w węzeł życia wiecznego).*

Tłumaczenie napisu na macewie

Tutaj spoczywa święta i czysta dusza,
korona naszej głowy, sprawiedliwy i święty,
jeden z największych filarów świata,
sprawiedliwy, który rządzi mocą Boga.

Świętej pamięci rabbi

Efraim Fiszel

ze Strikowa

Syn świętej pamięci rabbi

Josefa Aryeh Leiba z Połtawy

Zmarł w szabat, 7 miesiąca Adar II,

T.N.Tz.B.H. (Niech jego dusza będzie związana
w węzeł życia wiecznego)

Co się stało z cmentarzem po wojnie?

Cmentarz istniał do czasu II wojny światowej. Podczas okupacji został rozebrany, a płyty nagrobne posłużyły głównie do utwardzania placu i dróg, ale również służyły jako ściany dawnego basenu w Strykowie. Po wojnie cmentarz nie został odbudowany. Aby zatrzeć ślady po cmentarzu wylano i wysypano około 1,5 m betonu i gruzu, przez co Nehemiah Piskowitz miał jeszcze bardziej utrudnioną pracę w odnalezieniu macew.

Ciekawostki

1. Macewa Efraim'a Fiszel'a wcale nie miała zostać odnowiona. Jednak decyzja została zmieniona, kiedy dowiedziano się, że Efraim był cadykiem, czyli przywódcą chasydyzmu.
2. Często cmentarz żydowski odwiedzają Żydzi z zagranicy, najczęściej z Izraela i Ukrainy. Czasami przyjeżdżają nawet w nocy, gdyż pochowani tu Święci mężowie są bardzo ważni w religii judaistycznej.
3. Żydzi przy macewach czasami modlą się, śpiewają i tańczą. Tak cześć Bogu oddają chasydzi.

Podsumowanie

Myślę, że temat kultury żydowskiej i kultury żydowskiej w Strykowie jest niezwykle ciekawy. Niestety, sposób w jaki czasy rozwoju kulturowego i handlowego tej społeczności dobiegły końca jest niezwykle przygnębiający.

Pocieszający jest fakt, że ktoś z bardzo daleka, Nehemiah Piskowitz z Izraela odnalazł tu swego pradziadka. Mam nadzieję, że zachęciłem kilka osób do zgłębienia tematu i poszukiwania dalszych informacji o życiu tej społeczności w naszym miasteczku.

Bądźmy otwarci, by poznać naprawdę coś, co pomoże przełamać nam przesady, niechęć i nieprzychylność. Tak samo na to, by choć w małym stopniu zlikwidować poczucie wyższości nad innymi. Pracując nad prezentacją chciałem znaleźć nie tylko piękne miejsca, ale też poszerzyć wiedzę, bo z zasady nie lubimy czegoś, choć nawet tego nie znamy. A może boimy się niewiadomego? Każda kultura ma w sobie coś pięknego, ciekawego, wartościowego. Należy o tym pamiętać szczególnie teraz, w tych trudnych czasach.

Dziękuję za uwagę.

Tymon Jagielski

Podziękowania i bibliografia

Wiedzę czerpałem z:

Facebooka Strykowa: https://www.facebook.com/ustrykow?locale=pl_PL

Wikipedii: https://pl.wikipedia.org/wiki/Getto_w_Strykowie

https://pl.wikipedia.org/wiki/Cmentarz_%C5%BCydowski_w_Strykowie

Ze strony: <http://cmentarze-zydowskie.pl/strykow.htm>

Serdeczne podziękowania dla:

Pana Włodzimierza Grochockiego za otworzenie cmentarza, oprowadzenie i przybliżenie jego historii.

Autor pracy: Tymon Jagielski

Adres elektroniczny autora: Tymi328.2010@o2.pl

Telefon szkoły: 42 719 81 44
(tel./fax)
509-067-898

sp2strykow@vp.pl

Stryków, ul. Targowa 21

Nauczyciel: Renata Karasińska